

**Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto**

Österbottens landskapsöversikt 2040

Godkänd av Österbottens landskapsfullmäktige 12.5.2014

Innehåll

1	Det här eftersträvar vi	3
1.1	Vision för Österbotten 2040	3
1.2	Kvantitativa utvecklingsmål.....	4
1.3	Eftersträvad regionstruktur	6
2	Landskapsutvecklingens verksamhetsmiljö.....	9
2.1	Landskapets särdrag	9
2.2	Förändringsfaktorer.....	15
2.3	Slutsatser med tanke på utvecklingen av Österbotten	17
3	Insatsområden för landskapsutvecklingen.....	21
4.1	Konkurrenskraftig region.....	21
4.2	Välmående befolkning.....	22
4.3	God livsmiljö	23

1 Det här eftersträvar vi

1.1 Vision för Österbotten 2040

Österbottens gemensamma utvecklingsvilja uttrycks i följande vision:

Ny energi i Österbotten

Kraft ur hög kompetens, kulturell mångfald och stark sammanhållning

Visionen genomsyras av temat **energi**. Energi syftar både på en gedigen kompetens inom energiteknologi och förnybar energi och på en allmän driftighet. Energiskhet är kännetecknande för Österbotten och beskriver engagemanget och attityderna då det gäller att utveckla landskapet inom alla samhällssektorer.

Energi syns som **hög kompetens, kulturell mångfald och stark sammanhållning** som anses vara viktiga framgångsfaktorer. Det är skäl att vara medveten om deras betydelse för utvecklingsarbetet.

Enligt målbilden ska Österbotten år 2040 vara ett landskap

- med en välmående befolkning
- där det är bra och tryggt att bo och leva
- där näringslivet på alla håll är diversifierat
- med gedigen kompetens inom forskning och utbildning
- med internationell verksamhetsmiljö och inställning
- där förhållningssättet är fördomsfritt och entreprenörmässigt
- med stark sammanhållning
- där atmosfären är tolerant och mångkulturell
- med varierad kulturverksamhet och levande kulturarv
- med koldioxidneutral el- och värmeproduktion samt trafik
- med självförsörjande energiproduktion som bygger på förnybar energi
- med ren miljö och natur med stor mångfald.

Ovanstående mål kan komprimeras i följande mening: **År 2040 är Österbotten en konkurrenskraftig region med välmående befolkning och god livsmiljö.** Ur den kan de tre huvudmålen för utvecklingen av Österbotten härledas. De beskrivs i bild 2.

Bild 1 De tre huvudmålen för utvecklingen av landskapet

1.2 Kvantitativa utvecklingsmål

De kvantitativa utvecklingsmålen har ställts upp utgående från HEMAASU-prognostiseringsmodellen, som arbets- och näringsministeriet har beställt, Statistikcentralens befolkningsprognos och Statens ekonomiska forskningscentralens arbetsplatsprognoser.

Mål för befolkningsutvecklingen

Befolkningsutvecklingen har varit positiv i Österbotten under en längre tid. Folkmängden har på 2000-talet ökat med sammanlagt cirka 6 400 personer. Under de senaste fem åren har Österbotten haft den femte snabbaste tillväxten av alla landskap. Folkökningen sker relativt jämnt i Österbotten jämfört med situationen i många andra områden. Sydösterbotten är den enda region där folkmängden minskat i jämn takt redan under en längre tid. I de andra regionerna, och speciellt i Vasaregionen, har utvecklingen varit ytterst positiv på 2000-talet. Vasaregionen hör till de regioner i Finland som har den kraftigaste befolkningsökningen.

Invånarantalet i Österbotten ökar tack vare invandring och födelseöverskott. Under de senaste åren har glädjande många flyttat till Österbotten från utlandet, men i flyttrörelsen inom landet förlorar landskapet kontinuerligt invånare.

Enligt Statistikcentralens befolkningsprognos kommer folkmängden i Österbotten att vara 202 706 år 2040. Landskapsstrategins mål är mer positivt: **Ambitionen är att invånarantalet**

i **Österbotten år 2040 ska vara cirka 215 000**. Det positiva befolkningsmålet motiveras speciellt med att energiteknologin och den förnybara energiproduktionen har en betydande potential och en multiplikatoreffekt på hela landskapets utveckling. En sådan befolkningsökning förutsätter att allt fler flyttar till landskapet från både Finland och utlandet. Nettoinflyttningen till Österbotten borde bli 1,5 gånger större under de kommande åren.

Tabell 1 Österbottens befolkningsmålsättningar

		2015	2020	2025	2030	2035	2040
Folkmängd	179 663 (2012)	183 700	190 500	197 100	203 400	209 300	215 000
Nettoflyttning (personer/år)	509 (2008–12, i genomsnitt)	750	850	800	800	800	800

Mål för sysselsättningen

Den offentliga sektorn sysselsätter flest österbottningar, ungefär var tredje arbetstagare. Den privata tjänstesektorn sysselsätter nästan lika många. Ungefär en fjärdedel av arbetstagarna är anställda inom industrin, vilket är en betydligt högre andel än i hela landet i genomsnitt. Specialiseringen inom jord- och skogsbruk är ännu högre. Näringsens sysselsättningsandel är nästan dubbelt högre än i landet i övrigt, cirka sju procent av alla sysselsatta.

Under åren 2000–2011 ökade antalet sysselsatta i Österbotten speciellt inom service och byggande. Till den delen följde utvecklingen i stort utvecklingen i hela landet. Också industrins sysselsättning ökade i någon mån i landskapet, medan de minskade i landet som helhet. Antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruk minskade märkbart både i Österbotten och i hela landet. Enligt Statistikcentralens sysselsättningsstatistik ökade antalet arbetsplatser i Österbotten under denna tidsperiod med sammanlagt 5 400. I Vasaregionen uppkom ungefär 5 300 nya arbetsplatser och i Jakobstadsregionen cirka 1 100. Sydösterbotten förlorade däremot över 800 och Kyroland över 200 arbetsplatser.

Industrins arbetsplatser har ökat i Österbotten speciellt i de centrala näringsgrenarna inom det energiteknologiska klustret, dvs. tillverkning av maskiner och apparater samt elektronik- och elapparater. Under åren 2000–2011 ökade antalet sysselsatta i dessa näringsgrenar med cirka 2 400. Även inom tillverkning av fordon har antalet arbetsplatser ökat betydligt. Näringar på tillbakagång har under det här årtiondet varit pappers- och massaindustrin samt textil-, beklädnads-, läder- och skoindustrin, som båda har förlorat över en tredjedel av sin arbetskraft.

Inom tjänsteproduktionen är det främst inom företagstjänster som antalet sysselsatta har ökat, på 2000-talet med cirka 70 procent. Proportionellt sett har arbetstagarna inom informationsbranschen minskat mest. I antal har företagstjänster ökat sina sysselsatta med 2 500, omsorgstjänster med 1 700 medan utbildning och handel båda har ökat antalet med cirka 800 nya sysselsatta.

Enligt ETLA:s prognos kommer industriarbetsplatserna i Österbotten under de närmaste åren att uppstå främst inom olika delar av energiteknologin samt inom fordons- och kemisk industri. De flesta arbetsplatserna kommer ändå att uppstå inom tjänster, speciellt inom företags- och omsorgstjänster. Den kraftiga ökningen inom företagstjänster beror delvis på att industrin lägger ut tjänster som de tidigare producerat själva. Ökningen inom omsorgstjänster kommer av att vi får en allt större andel äldre under detta årtionde.

Österbottens mål för år 2040 är cirka 16 000 nya arbetsplatser. Det innebär att antalet arbetsplatser skulle öka ungefär i samma takt som under det första årtiondet på 2000-talet. Nya arbetsplatser uppstår enligt prognoserna speciellt inom energiteknologiklustret samt inom omsorgstjänster och privata tjänster. För att antalet arbetsplatser ska öka till denna målnivå förutsätts en gynnsam utveckling inom de nämnda branscherna, men också att befolkningsmålet uppnås, sysselsättningsgraden höjs och att människornas arbetskarriär blir betydligt längre.

Tabell 2 Mål för sysselsättningen i Österbotten

	2011	2015	2020	2025	2030	2035	2040
Arbetsplatser	80 984	81 800	85 100	87 500	90 300	93 500	96 900
Arbetskraft	86 001	85 500	86 700	89 400	92 700	96 600	100 000
Sysselsättningsgrad	70,7	72	75	76	76	77	77

1.3 Eftersträvad regionstruktur

Den eftersträlvade regionstrukturen i Österbotten år 2030 har angetts i landskapsplanen, som fastställdes år 2010 (bild 3). I den eftersträlvade regionstrukturen betonas livskraftiga stadsregioner, välfungerande trafikförbindelser samt älvdalarna med sina jordbruksområden och landsbygdsnärningar.

Enligt den gällande landskapsplanen grundar sig utvecklingen av regionstrukturen på ett nätverk med tre olika centra med ett starkt entreprenörskap:

- 1) Vasaregionen utgörs av kommunerna i Vasaregionen och i Kyroland. Universitetsstaden Vasa är hela landskapets centrum. Vasas ställning som landskapets motor accentueras av Nordens största koncentration av energiteknologisk industri och stadens centrala ställning i Kvarken- och Östersjösamarbetet.
- 2) Jakobstadsregionen är landskapets regioncentrum i norr. Regionens styrka är en mångsidig industri och goda trafikförbindelser.
- 3) Sydösterbotten är ett regioncentrum bestående av tre städer. Regionens styrkor är entreprenörskap, trä- och metallindustri, växthus- och potatisodling samt livsmedelsproduktion.

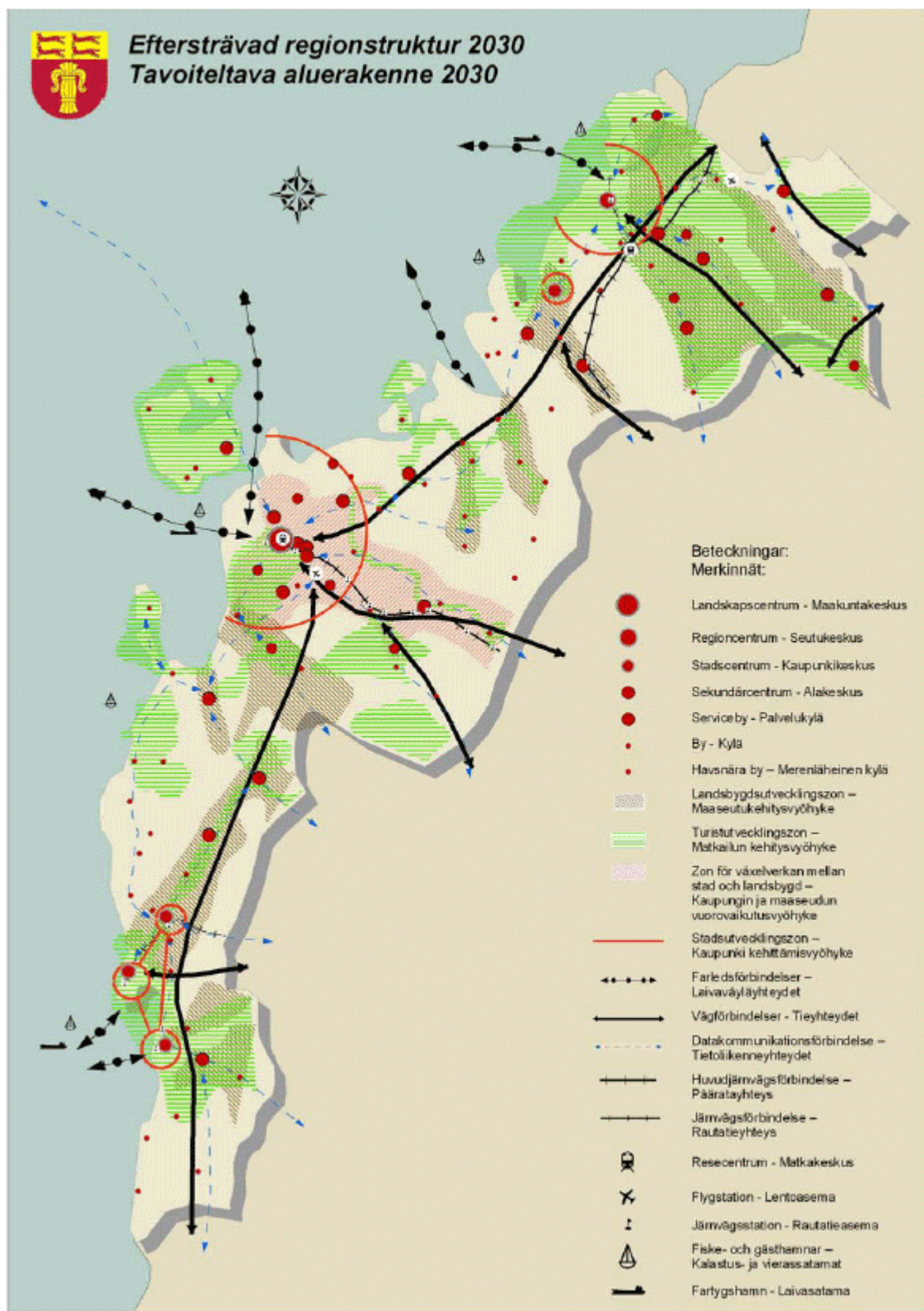

Bild 2 Eftersträvad regionstruktur i Österbotten enligt den år 2010 fastställda landskapsplanen

Älvdalarna bildar stommen för Österbottens regionstruktur. Stads-, kommun- och bycentren ligger vid älvarna och älvmynningsarna. Utvecklingszonerna följer älvdalarna. Internationella utvecklingszoner utgörs av de zoner som sträcker sig från Atlanten via Kvarken och Bottenhavet till Ryssland och Baltikum.

Arbetet med att revidera landskapsplanen inleds år 2014. I samband med revideringen kommer också den eftersträlvade regionstrukturen att ses över. Målet är tre dynamiska centra och en kommunstruktur som ger möjlighet att säkerställa servicen i pendlingsregionen.

Huvudväglederna i Österbotten är riksväg 8 och 3, som kompletteras av riksväg 18 och 19. De tvärsgående trafikförbindelserna, till exempel stamvägarna 63, 67 och 68 samt riksväg 13, stöder regionernas konkurrenskraft och förbättrar tillgängligheten (bild 4).

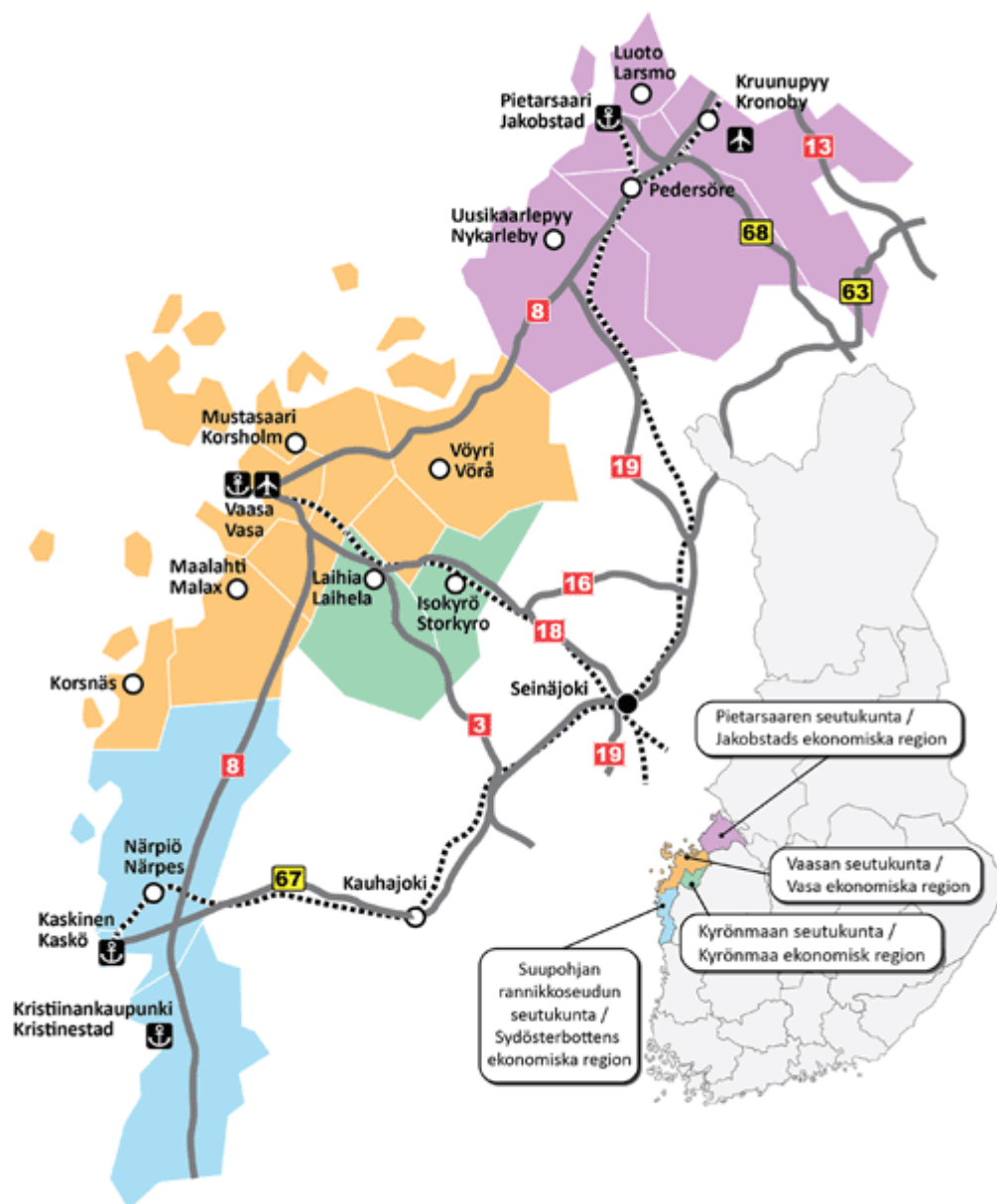

Bild 3 Huvudstråken i landskapet

2 Landskapsutvecklingens verksamhetsmiljö

Landskapsutvecklingen styrs av Österbottens vision och målbild. Förutom målbilden bör man i utvecklingsarbetet också beakta landskapets särdrag och framtida förändringsfaktorer, som tillsammans utgör den verksamhetsmiljö som landskapet utvecklas inom.

2.1 Landskapets särdrag

Styrkor som gynnar regionens konkurrenskraft

Österbotten uppskattas ha den tredje bästa konkurrenskraften i landet efter Nyland och Birkaland. Den gynnsamma utvecklingen förklaras till stor del av att här finns Nordens mest betydande energiteknologikluster med en total omsättning på cirka 4 miljarder euro och över 10 000 anställda. Klustrets export utgör cirka 30 % av hela landets energiteknologiska export och ungefär 12 % av all teknologiexport.

Österbottens konkurrenskraft vilar ändå inte på endast ett kluster, utan landskapets diversifierade näringsstruktur har alltid varit en viktig framgångsfaktor. Viktiga industrigrenar utöver energiteknologin är massa- och papperstillverkning, kemisk industri, tillverkningen av metallprodukter, livsmedelsindustrin, förädlingsindustri samt fordonsindustrin, där båtindustrin har en betydande andel. Det mångsidiga näringslivet skapar ett skydd mot konjunkturväxlingar och ger med tiden också tillväxtmöjligheter. Nya tillväxtområden föds ofta ur befintlig verksamhet och i synnerhet i gränssnittet mellan branscher. En entreprenörmässig inställning underlättar uppkomsten av nya branscher. I Österbotten finns det en betydande framtida potential inom bl.a. förnybar energi, välfärdsindustrin och de kreativa branscherna.

Österbotten är Finlands mest industrialiserade landskap, här är nämligen industrins andel av värdeökningen klart störst jämfört med de övriga landskapen. Industrins andel av värdeökningen är större än i hela landet i genomsnitt i alla ekonomiska regioner utom i Kyroland. Industriarbetsplatserna har en stor betydelse för välfärden också i Kyroland, då många från regionen pendlar till industriföretagen i Vasa.

Industrin i Österbotten är internationell. Exportens andel av industrins omsättning är över 70 procent. I landskapet finns många internationella storföretag med hela världen som marknadsområde. Produktionen grundar sig på högteknologi och kompetens och jämfört med de övriga landskapen är industriproduktionens förädlingsvärde per capita högst i Österbotten.

En av landskapets framgångsfaktorer är det relativt täckande trafiknätet. Landskapets trafikmässiga läge och möjligheterna att utnyttja olika kommunikationsmedel skapar goda förutsättningar för näringslivet. Tack vare hamnarna och de två flygplatserna är förbindelserna till utlandet tillsvidare goda, vilket är ett livsvillkor för tillgängligheten. Detta är viktigt eftersom ett välfungerande trafik- och logistiksystem är avgörande för företagets lokaliseringsbeslut.

Österbotten har goda förutsättningar att locka kunnig arbetskraft. De åtta högskoleenheterna i landskapet erbjuder mångsidiga utbildningsmöjligheter och lockar unga människor till landskapet. Ser man på andelen högskoleutbildade av befolkningen ligger Österbotten bland

de främsta i en landskapsvis jämförelse. Tvåspråkighet är en attraktionsfaktor och en styrka, som ger de internationella företagen i landskapet en konkurrensfördel.

Landskapet har långvariga traditioner gällande arbetskraftsinvandring. Den höga andelen utländska medborgare och studerande syns i gatubilden och skapar en internationell och tolerant atmosfär, som ofta ses som en positiv faktor när man mäter regioners attraktionskraft. Landskapets rika kulturarv och kulturmiljöer med trähusstäder samt den unika skärgården och världsarvet räknas också till styrkefaktorer som gör det möjligt att utveckla turismen.

Kring Vasa och Jakobstad har Österbotten två starka stadsregioner. I söder är de viktigaste centren Kristinestad, Kaskö och Närpes. Ett åttiotial byar kompletterar regionstrukturen. Trots att bebyggelsen över tid har koncentrerats allt mer till städerna och tätorterna på landsbygden, med glesare bystruktur som följd, kan landsbygden i regionen ändå anses vara mycket livskraftig. Landsbygden är ofta stadsnära eller kärnlandsbygd och den glest bebyggda landsbygdens andel är liten.

Regionens konkurrenskraft: styrkor

- Diversifierad näringsstruktur
- Internationell industri
- Energiteknologisk kompetens
- Potential inom förnybar energi
- Företagartradition
- Täckande trafiknät
- Brett utbud av utbildningsmöjligheter
- Lång erfarenhet av arbetskraftsinvandring
- Internationell atmosfär
- Rikt kulturarv
- Unik skärgård och vackert världsarv
- Livskraftig landsbygd
-

Svagheter som hotar regionens konkurrenskraft

Österbottens konkurrenskraft kan också kopplas ihop med vissa svagheter. Trots en diversifierad industri kan rätt få företag både i Finland och i Österbotten räknas som tillväxtföretag. Många små och medelstora företag är mycket beroende av ett eller två storföretag. Man söker inte tillväxt genom att utvidga kundunderlaget eller gå ut internationellt, även om det skulle finnas potential för det. Detta är problematiskt med tanke på den regionala ekonomin, om ekonomin blir mycket beroende av några stora företag.

Det finns också tecken på att de små och medelstora företagens innovationspotential är förhållandevis svag. Trots att företagens satsningar på FoU-verksamhet är totalt sett hög, koncentreras satsningarna på de stora företagen. Detta är problematiskt eftersom de små och medelstora företagens betydelse för sysselsättningen och vitaliseringen av näringslivet är betydande.

Tillgången på kunnig arbetskraft är en styrka som också är kopplad till svagheter i Österbotten. Befolkningen i arbetsför ålder minskar enligt Statistikcentralens prognos med cirka 2 000 personer fram till år 2020. Landskapet måste alltså få ersättande arbetskraft. Österbotten har hittills kontinuerligt förlorat befolkning i arbetsför ålder till andra delar av landet och den utvecklingen kan förvärras då konkurrensen om kompetent arbetskraft utvidgas till hela Finland. En långsam integration minskar för sin del invandrarnas möjligheter att fylla ut arbetskraftsunderskottet.

För att säkra tillgången på kompetent arbetskraft är det viktigt att landskapets utbildningssystem producerar tillräckligt med arbetskraft som har den rätta kompetensen. I denna helhet är det viktigt att det finns tillräckligt många utbildningsplatser och att utbildningen till innehållet motsvarar arbetslivets krav. Österbotten lider brist på utbildningsplatser i synnerhet inom den tekniska sektorn och social- och hälsovårdsområdet. Också avsaknad av en gemensam högskolepolitisk vision och en gemensam vilja kan ses som en svaghet som hör ihop med kompetent arbetskraft.

I konkurrensen om kunnig arbetskraft försvagas Österbottens möjligheter av att landskapet ligger långt borta från Södra Finland. Det geografiska läget försvårar också inrikestransporter och försvagar konkurrenskraften för distributionsknutpunkter, då Österbotten ligger perifert med tanke på de stora befolkningskoncentrationerna och marknaderna i södra Finland. Man måste värna om trafik- och logistiksystemet för att kunna bevara konkurrenskraften.

Regionens konkurrenskraft: svagheter

- För få tillväxtföretag
- De små och medelstora företagens satsningar på FoU-verksamhet är jämförelsevis små
- Underleverantörerna ofta beroende av en eller ett par stora huvudmän
- Utbildningen motsvarar inte till alla delar behoven i arbetslivet
- Avsaknad av en gemensam utbildningspolitisk vision
- Allt färre invånare i arbetsför ålder
- Negativ inrikes nettoflyttning
- Långt från Södra Finland

Styrkor som gynnar befolkningens välmående

Välmåendet och hälsan bland invånarna i Österbotten är relativt bra. Österbottningarna upplever sig som något friskare och anser sig ha en bättre livskvalitet än invånarna i landet i genomsnitt. Klart färre känner sig ensamma. Österbottningarnas sjuklighet ligger betydligt under genomsnittet i hela landet.

En av de viktigaste faktorerna som främjar befolkningens välmående och förebygger utslagning är arbete. I Österbotten har man under en längre tid haft en hög sysselsättning och låg arbetslöshet jämfört med landet i övrigt. I fråga om att bedöma sig själv som arbetsför ligger österbottningarna över genomsnittet i landet.

Befolkningen i Österbotten är socialt aktiv. Andelen människor som aktivt deltar i verksamheten inom någon klubb, organisation, förening, hobbygrupp eller en andlig gemenskap är klart högre än i hela landet i genomsnitt. Det här tar sig uttryck i ett dynamiskt förenings- och kulturliv i Österbotten. Gemensam verksamhet skapar nätverk och förtroende, alltså socialt kapital, som räknas till en av Österbottens centrala styrkor.

Hittills har tjänster inom välmående och hälsa huvudsakligen varit mångsidiga och lättillgängliga på nära håll i Österbotten, även om det finns problem inom vissa delområden, t.ex. inom mentalvårds- och specialläkartjänster.

Befolkningens välmående: styrkor

- Invånarnas hälsa är relativt god
- Låg arbetslöshet och hög sysselsättning
- Socialt aktiv befolkning
- Dynamiskt förenings- och kulturliv
- Brett serviceutbud, i de flesta fall på nära håll

Svagheter som hotar befolkningens välmående

Befolkningens välmående hotas i Österbotten mest av utanförskap och allt större skillnader i välfärd och hälsa. Trots att befolkningen i Österbotten i snitt mår bra, är skillnaderna i välfärd mellan olika befolkningsgrupper och individer betydande och löper risk att bli ännu större. Utslagning och ojämlikhet ökar som en följd av sociala och mentala problem. I den välfärdsbarometer som gjordes i Mellersta Österbotten, Södra Österbotten och Österbotten år 2012 bedömer experter att de största riskfaktorerna för välmåendet i Österbotten är psykiska långtidssjukdomar, ensamhet, rusmedelsmissbruk, skuldproblem och ungdomsarbetslöshet.

Trots den allmänt goda sysselsättningssituationen ökar ändå ungdoms- och långtidsarbetslösheten. Invandrarnas arbetslöshetsgrad är hög och arbetslösheten har inte kunnat minskas nämnvärt. Invandringen utgör en utmaning där det är viktigt att förutse problem som kan uppstå och vidta åtgärder i ett tidigt stadium för att nå en möjligast välfungerande integration.

Då den offentliga ekonomin blir allt sämre och behovet av service ökar bör social- och hälsovårdstjänsterna produceras effektivt så att alla kan garanteras en högklassig service. Det finns ett behov av att vidareutveckla social- och hälsovårdssektorns servicestruktur och -processer i Österbotten. I landskapet anlitas läkartjänster inom den öppna primärvården mer sällan och övriga öppenvårdstjänster oftare än i hela landet. Regionala servicekoncept och mångprofessionella arbetsmetoder används i liten utsträckning. Informationen överförs inte nödvändigtvis tillräckligt effektivt mellan olika nivåer och sektorer. I utvecklingen av servicesystemen är kundens synvinkel och möjligheter att påverka servicens utformning en utmaning. Det basmaterial som finns om välfärdssituationen bör utnyttjas bättre för att nå ett optimalt resultat med de begränsade resurser som står till buds. Det är nödvändigt att öka användningen av välfärds- och hälсотeknologi samt elektroniska tjänster. Kommunernas strama ekonomi och den långvariga osäkerheten om social- och hälsovårdens struktur på riksnivå och dess konsekvenser för organiseringen av uppgifterna och servicen kan ha påverkat beslutsfattandet.

Det sociala kapitalet, företagandan, tvåspråkigheten och den kulturella mångfalden är resurser som i ännu högre grad kunde utnyttjas för att stärka välmående och hälsa i landskapet. Dessa resurser har inte utnyttjats tillräckligt när servicesystemet förnyas, trots att den offentliga sektorn, den privata sektorn och organisationerna tillsammans kunde utveckla nya och innovativa lösningar för serviceproduktionen och på så sätt möta samhällsliga utmaningar, till exempel den normlöshet och isolering som nya livsstilar innebär.

Befolkningens välmående: svagheter

- Ökande skillnader i invånarnas välfärd och hälsa
- Ökad ungdoms-, långtids- och strukturell arbetslöshet
- Långsam integration och hög arbetslöshet bland invandrarna
- Avsaknad av kompletta servicekoncept och låg kundorientering i social- och hälsovården
- Försämrade kommunal ekonomi
- Bristande förmåga att ta tillvara det sociala kapitalet, tvåspråkigheten och den kulturella mångfalden som en resurs

Styrkor som gynnar en god livsmiljö

Till styrkorna i Österbotten hör att det finns förutsättningar för ett gott liv i alla delar av landskapet. Befolkningen ökar i hela Österbotten med undantag av Sydösterbotten. Attraktiva regioncentra omringas av livskraftiga byar och de glest bebyggda områdena är få. Byggnad i byarna på landsbygden gör det möjligt att bevara basservicen i byarna, eller till och med öka den. Till landsbygdens styrkor hör också det stora antalet mikroföretag.

En trivsam och trygg livsmiljö och ett bra och förmånligt boende räknas också till styrkorna i Österbotten. Invånarna är mer nöjda än genomsnittet med tryggheten i sitt bostadsområde. Korta restider från hemmet till arbete och service är verklighet för de flesta österbottningar.

Naturen i Österbotten är ren och en mångsidig källa till rekreation. Naturen är väldigt mångfaldig och dess mest representativa delar har tagits med i riksomfattande skyddsprogram som godkänts av statsrådet. Det nationellt och internationellt viktiga naturområdet Kvarkens skärgård utsågs till Unescos världsarv år 2006.

En god livsmiljö: styrkor

- Befolkningstillväxt i de flesta regioner i landskapet
- Livskraftiga stadsregioner och byar
- Trygg och trivsam livsmiljö
- Högklassigt och förmånligt boende
- Korta avstånd
- Ren natur med stor mångfald

Svagheter som hotar en god livsmiljö

Region- och samhällsstrukturen har stor betydelse för kvaliteten på livsmiljön. I Österbotten är utmaningarna för markanvändningen främst kopplade till de problem som ett minskande befolkningsunderlag i mindre landsbygdsbyar och kring vissa tätorter medför, även om dessa problem är mindre här än i landet i genomsnitt tack vare den höga tätortsgraden. Boendet i glesbygden försvåras på lång sikt av möjligheterna att öka andelen kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik och av möjligheterna att ordna service.

God samhällsplanering är en konkurrensfaktor om man lyckas skapa attraktiva bostadsområden och företagskoncentrationer. Eftersom regionerna i framtiden kommer att konkurrera allt mer om företagens lokalisering och arbetskraft blir samarbetet mellan kommuner och stadsregioner allt viktigare. Region- och samhällsplaneringen kan försämrats av konkurrensen mellan kommuner och regioner, avsaknaden av strategiskt tänkande, orealistiska mål och rädslan för att ta svåra beslut. En gemensam vilja och samsyn nås endast genom ett tätt och systematiskt samarbete mellan politiker, tjänstemän och invånare. Som goda exempel på

samarbetet på sistone kan nämnas bl.a. strukturmodellsarbetet i Vasa- och Jakobstadsregionen.

Energiproduktionen och trafiken i Österbotten grundar sig tillsvidare mycket på fossila bränslen. Inom elproduktionen utgör stenkol fortfarande huvudbränslet, trots att det i landskapet också finns kraftverk som använder trä och torv. Andelen vatten- och vindkraft är fortfarande mycket liten. Koldioxidutsläppen varierar kraftigt från år till år men har fortfarande en ökande trend. Det måste ske en stor förändring i utvecklingen under de närmaste åren om man har för avsikt att nå målet om att vara självförsörjande på energi före år 2030. I praktiken innebär energisjälvförsörjning i Österbotten att energibehovet täcks nästan helt med förnybar energi.

I Österbotten finns det vissa risker kopplade till vattendragen. Längs den österbottniska kusten finns mycket s.k. sura sulfatjordar, ur vilka surhet och metaller urlakas i vattendragen och orsakar omfattande skador. Många älvar och deras deltaområden är skadade eller till och med helt livlösa, vilket påverkar t.ex. fiskerihushållningen. De återkommande översvämningarna orsakar stor materiell skada. Riskerna för översvämningar ökar ytterligare i och med klimatförändringen.

God livsmiljö: svagheter

- Splittrad samhällsstruktur
- Samarbetsproblem och avsaknad av gemensamt strategiskt tänkande i kommunerna
- Ökande koldioxidutsläpp
- Stora arealer sura sulfatjordar
- Återkommande översvämningar

2.2 Förändringsfaktorer

Ekonomi i Österbotten är öppen och internationell och därför är dess utveckling förenad med omvärldens utveckling. I landskapsutvecklingen bör man alltså sträva efter att beakta de mest relevanta allmänna förändringsfaktorer som påverkar vårt sätt att tänka och agera under de kommande åren.

Följande relevanta förändringsfaktorer som påverkar Österbottens utveckling har identifierats under strategiarbetet:

- **Globalisering:** Globaliseringen blir överlag allt djupare. Den globala arbetsfördelningen förändras och arbetskraft, varor och tjänster blir allt mer rörliga. Teknologier utvecklas och sprids snabbt.
- **Ökat fokus på det lokala:** Vid sidan om globaliseringen blir också det lokala viktigare. Varifrån livsmedel och andra produkter kommer har betydelse.

- **Urbanisering:** Region- och samhällsstrukturen koncentreras och befolkningen samlas i tätorter. Logistiska knutpunkter vidareutvecklas och infrastrukturen i randområden blir sämre.
- **Förändrad produktionsstruktur:** Näringsstrukturen är i ständig förändring. Jordbruket industrialiseras, den traditionella industrin måste förnya sig och servicesektorn växer.
- **Åldrande befolkning:** Befolkningen åldras och behovet av omsorgstjänster ökar.
- **Tillgång på arbetskraft:** Inom den närmaste framtiden försämras speciellt tillgången på kompetent arbetskraft i hela landet.
- **Kunskapsbaserad ekonomi:** Utbildningsnivån höjs och kunskap som produktionsfaktor blir viktigare. Samtidigt får mångsidig kunskap en större betydelse.
- **Förändrad konsumtionskultur:** Konsumenternas värderingar förändras och konsumenterna blir mer medvetna. Individualismen påverkar bl.a. produktsortimentet, produktionen och sätten att handla. Immaterialitet blir viktigare.
- **Kvalitativ fritid och miljö:** Affärsverksamhet inom fritidstjänster (turism och upplevelse-industri) får ökad betydelse. Miljöns betydelse för trivselen ökar.
- **Normlöshet och isolering:** Individualitet och egocentricitet accentueras och man bryr sig allt mindre om andra.
- **Förändrat socialt engagemang:** Människornas deltagande och sociala engagemang förändras. Nya former och kanaler för deltagande uppstår.
- **Mångfacetterat samhälle:** En gemensam värdegrund i samhället är ingen självklarhet, utan olika åsikter och intressen ger upphov till grupperingar som är oberoende av tid och rum. Samhället blir mer komplext och fragmenterat.
- **Nya regionala attraktionsfaktorer:** Individualitet, olikhet och bredden av olika subkulturer blir viktigare som attraktions- och konkurrensfaktorer.
- **Multilokalitet:** Multilokalitet blir vanligare inom bl.a. boende, jobb, samarbete, sociala gemenskaper och tjänster.
- **Digitalisering:** Den verkliga och virtuella världen vävs ihop. Digitaliseringen formar om tjänster och produktion och förändrar behovet att flytta på sig.
- **Kampen mot och anpassningen till klimatförändringen:** Satsningar görs på att bromsa klimatförändringen. Å andra sidan är klimatförändringen redan här, så sannolikheten är stor för att klimatet blir varmare och extrema väderfenomen vanligare.
- **Användning av naturresurser samt energi:** Naturresurser och energi blir allt mer bristvaror.

- **Knappa offentliga resurser:** De offentliga resurserna blir knappare och det blir svårare att fullgöra skyldigheten att ordna service och sörja för trafiksystemet.
- **Multikulturalitet till följd av invandring:** En utmaning är det stora antalet invandrare, vilket man bör ta hänsyn till vid vidareutveckling av service och övriga samhällsfunktioner.
- **Mobil befolkning:** Människornas rörlighet medför utmaningar för servicesystemet.

2.3 Slutsatser med tanke på utvecklingen av Österbotten

De ovan presenterade särdragen och förändringsfaktorerna skapar såväl möjligheter som hot för framtiden i Österbotten. Dessa möjligheter och hot bör beaktas i landskapsutvecklingsarbetet under de kommande åren.

Möjligheter som gynnar regionens konkurrenskraft

- **Nya exportmöjligheter:** Landskapets mångsidiga och internationella industri, höga kompetensnivå och goda förbindelser utomlands skapar förutsättningar att dra nytta av *den djupare globaliseringen*.
- **Energiteknologi och förnybar energi är framtida tillväxtbranscher:** I och med att insatserna för att *bromsa klimatförändringen* ökar och *natur- och energiresurserna minskar* öppnas möjligheter för det internationella energiteknologiska klustret och inom förnybar energi.
- **Nya möjligheter i livsmedelssektorn:** När *det lokala får större betydelse* och *konsumtionskulturen förändras* öppnas nya möjligheter bl.a. i och med att ekologiskt producerad mat och närmat värdesätts högre.
- **Framväxt av nya toppbranscher:** Mångsidig industri, företagstradition och rikt kulturarv skapar förutsättningar att möta utmaningarna med en *föränderlig produktionsstruktur* och en *förändrad konsumtionskultur*. Stora möjligheter finns inom bl.a. kreativa näringar, välfärdssektorn och turistnäringen.
- **Bekräftande av kompetent arbetskraft:** Förstärkt samarbete mellan högskolor och näringsliv med inriktning på globala utbildningsprogram samt ökat strategiskt samarbete mellan Österbotten och Västerbotten främjar landskapets konkurrensförmåga och arbetskraftens kompetens.
- **Landskapets attraktionsfaktorer som lockbete för kompetent arbetskraft:** *Önskan om en kvalitativ fritid och miljö* och *förändrad konsumtionskultur* öppnar nya möjligheter att få fram fler attraktionsfaktorer i landskapet. Här finns livsmiljöer av olika slag, rikt kulturarv, vacker natur, mångahanda utbildningsmöjligheter och internationell atmosfär. För månligt boende av hög kvalitet samt korta avstånd underlättar vardagen.

Hot mot regionens konkurrenskraft

- **Sviktande konkurrenskraft och utflyttning av industri:** Om industrin i Österbotten inte klarar sig i den *globala konkurrensen* kan produktion och planering bli flyttade annanstans. *De knappa offentliga resurserna* kan driva på denna trend om utbildnings- och trafiksystemet får falla sönder.
- **Brist på förnyelseförmåga:** För att de små och medelstora företagen bakom landskapets storindustri ska hävda sig i den *globala konkurrensen* och i en *förändrad produktionsstruktur* måste de hela tiden förbättra sina processer, produkter och tjänster.
- **Avfolkning av landsbygden:** *Urbaniseringen* och *förändringen av produktionsstrukturen* förväntas fortsätta, vilket gör det svårt att vidareutveckla servicen och hålla landsbygden livskraftig. Också *de knappa offentliga resurserna* gör sitt till, om vi inte har råd att satsa på infrastruktur och service.

Möjligheter som gynnar befolkningens välmående

- **Uppsökande och förebyggande arbete:** När *de offentliga resurserna tryter* och *befolkningen åldras* är det skäl att satsa på förebyggande arbete. Det väl utbyggda servicenätet och det dynamiska föreningslivet i Österbotten är värdefulla resurser i det förebyggande arbetet.
- **Hälsoteknologi och elektroniska tjänster:** *Digitaliseringen* gör det möjligt att skapa helt nya servicekoncept.
- **Socialt kapital i nytt servicesystem:** Organisationernas och föreningarnas insats bör utnyttjas i det nya servicesystem som oundvikligen behövs på grund av *att de offentliga resurserna är knappa och befolkningen blir allt äldre*. Organisationerna har mycket kunande i synnerhet inom förebyggande och rehabiliterande arbete.
- **Nya former för delaktighet och närdemokrati:** Kanaler och *formerna för deltagande* håller på att *förändras*. Genom de nya formerna för deltagande kan kommuninvånarna påverka utformningen av ett nytt kundorienterat servicesystem.
- **Ny samhörighet och delandets ekonomi:** *Förändrat deltagande och förändrad konsumtionskultur* skapar nya sätt att göra något tillsammans. Detta öppnar nya möjligheter att på ett hållbart sätt öka befolkningens välfärd både på landsbygden och i städerna.

Hot mot befolkningens välmående

- **Utdragna reformer av offentliga servicestrukturer och -processer:** Servicesystemet blir dyrt, *de knappa offentliga resurserna och den åldrande befolkningen* leder till ett akut behov av att reformera servicestrukturer och -processer. Kommunernas försvagade ekonomi och samarbetsproblem kan fördröja reformarbetet.
- **Minskad personlig service:** *Digitaliseringen* ökar de elektroniska tjänsterna och risken är att det inte satsas på personlig service. Detta kan ytterligare öka skillnaderna i välfärden, eftersom många invandrare, utslagna och personer med många problem behöver personlig service.
- **Ökande ojämlikhet och polariserad välfärd:** På grund av arbetslösheten och delvis på grund av *större fokus på kompetens* och höjd kravnivå i arbetet kommer en del av befolkningen att må riktigt bra och en del riktigt dåligt. När *de offentliga resurserna är knappa* blir det allt svårare att förebygga sociala problem och utslagning samt att ingripa tidigt.
- **Splittrad gemenskap:** *Urbaniseringen, normlösheten och isoleringen samt fragmenteringen av samhället* splittrar traditionella gemenskaper och ifrågasätter deras sätt att agera.

Möjligheter som gynnar en god livsmiljö

- **Nya arbetsformer:** *Digitalisering, multilokalitet och kunskapsbaserad ekonomi* gör det möjligt att arbeta platsoberoende. De attraktiva stadsregionerna och livskraftiga byarna i Österbotten samt en trygg, trivsamt och ren livsmiljö erbjuder gynnsamma förhållanden för kunskapsbaserat och kreativt arbete och företagande.
- **Levande landsbygd som attraktionsfaktor:** *Nya regionala attraktionsfaktorer* (individualitet, olikhet) och *ökat fokus på kvalitativ fritid och miljö* gör Österbotten mer attraktivt: här finns fortfarande natur och en levande landsbygd med dess många möjligheter.
- **Ökad miljömedvetenhet:** Vanliga människor har en nyckelroll när det gäller att bromsa klimatförändringen och miljöförstörelsen i övrigt. Genom *förändrat deltagande och förändrad konsumtionskultur* får vanliga människor en större roll i miljövården och i strävandena att bromsa klimatförändringen.

Hot mot en god livsmiljö

- **Ohållbar utveckling av samhällsstrukturen:** En splittrad samhällsstruktur gör planläggningen svårare och ökar bilberoendet. Kommunernas samarbetsproblem leder i värsta fall till överdimensionerad och dyr samhällsstruktur och långsam planering av markanvändningen. *De knappa offentliga resurserna medför att speciellt det lägre vägnätet vitt-rar sönder.* Följden kan vara dålig tillgänglighet, avfolkning av landsbygden, avskilda bo-endemiljöer, utarmning av kulturarvet och minskad biologisk mångfald. Ändå har *goda och välordnade boende- och livsmiljöer* stor betydelse för tillgången på arbetskraft.
- **Frekventare översvämningar:** *Klimatförändringen* har många negativa konsekvenser för Österbotten. Speciellt översvämningar väntas bli vanligare.
- **Försurning av vattendrag:** I Österbotten finns stora arealer sura sulfatjordar, som gör vattendragen sura. Vid regn lakas sura ämnen och metaller ut i vattendragen, vilket or-sakar stora skador. I och med *klimatförändringen* väntas nederbörden öka också i Öster-botten med större risk för försurning som följd.

3 Insatsområden för landskapsutvecklingen

Insatsområdena för landskapsutvecklingen bygger på målbilden för landskapet, på landskapets särdrag och förändringsfaktorer. Ur dem kan man härleda de viktigaste delfaktorerna som ska utvecklas för att landskapet ska nå sina huvudmål.

4.1 Konkurrenskraftig region

Målbild 2040: År 2040 har Österbotten ett konkurrenskraftigt och diversifierat näringsliv i alla delar av landskapet. Framgången stimuleras av forskning och utbildning som stöder näringslivet, ett samarbetsinriktat och entreprenörmässigt förhållningssätt samt en utmärkt tillgänglighet. En internationell verksamhetskultur och kulturell mångfald, men också uppskattning av den lokala identiteten och kulturarvet, är självklarheter. Vasa hör till de fem viktigaste städerna i Finland.

Denna målbild kan uppnås om följande delfaktorer utvecklas:

Diversifierat näringsliv: I hela landskapet bör man värna om ett mångsidigt näringsliv också framöver. I praktiken innebär det en diversifierad bransch- och storleksstruktur, tillväxt och internationell verksamhet samt ett entreprenörmässigt förhållningssätt. Förutom de redan starka branscherna bör också utvecklingen av nya branscher stödas.

Innovationsverksamhet på hög nivå: Innovationsverksamheten bör vara på hög nivå för att näringslivet ska kunna förnya sig. Det är viktigt att utveckla i synnerhet små- och medelstora företags produkter, tjänster och processer, eftersom landskapet behöver internationellt konkurrenskraftiga tillväxtföretag, vars affärsverksamhet inte vilar på en enda kund. Högskolornas främsta roll i regionens innovationssystem är att bedriva forskning som gagnar regionens näringsliv. Detta förutsätter ett välfungerande samarbete mellan högskolorna och företagen.

Goda kommunikationer: Ett funktionellt trafiksystem är ett livsvillkor för näringslivet. Förutom inrikes förbindelser behöver den internationella exportindustrin goda förbindelser direkt till utlandet. Möjligheten att enkelt ta sig från ett ställe till ett annat bör tryggas för alla invånare. De knappa offentliga resurserna under de kommande åren innebär att nya verksamhets- och finansieringsmodeller bör skapas för utvecklingen av trafiksystemet. Trafiksystemet ger däremot också möjligheter, som det gäller att kunna utnyttja. Exempelvis Rysslands ekonomiska utveckling kan i framtiden påverka transportflödena betydligt, och då skulle utvecklingen av tvärgående transportkorridorer innebära betydelsefulla nya möjligheter för Österbotten.

Tillräckligt med kompetent arbetskraft: I framtiden kommer kompetens och kunskap att markeras allt mer som produktionsfaktorer. För näringslivet utgör kunnig arbetskraft en betydande resurs, som det under de kommande åren kommer att bli brist på när befolkningen åldras. Mer arbetskraft behövs i synnerhet inom serviceproduktionen. Tillgången på kompetent arbetskraft kan säkras genom att man ser till att ha en balanserad befolkningsstruktur vad gäller åldersstruktur och kompetens samt en hög sysselsättning.

Värdesatta kulturmiljöer, levande kulturarv och ett dynamiskt och mångsidigt kulturliv: Det gäller att inse kulturmiljöernas, kulturarvets och kulturlivets betydelse som viktiga attraktionsfaktorer. Värdefulla kulturlandskap och byggda kulturmiljöer erbjuder olika möjligheter till boende och rekreation. Ur kulturarvet växer en stark landskapsidentitet, som får invånarna att engagera sig i regionen.

Bild 4 Insatsområden för regionens konkurrenskraft

4.2 Välmående befolkning

Målbild 2040: *Befolkningen i Österbotten mår bra och skillnaderna i välfärd har minskat. En stark sammanhållning och samarbetsanda råder i landskapet. I en tolerant och mångkulturell atmosfär är det bra för alla att bo, leva och arbeta.*

Denna målbild kan nås om man slår vakt om följande faktorer:

Engagerade medborgare: Alla invånare bör ha möjlighet att påverka i frågor som gäller dem själva och vara delaktiga i samhället genom arbete, studier eller annan verksamhet. Alla ungdomar bör inkluderas i arbetslivet eller studier. De som har en svagare ställning på arbetsmarknaden behöver vägledning och utbildning för att få arbete och vid behov också rehabilitering. För de äldre och andra som inte hör till arbetskraften bör man erbjuda välfungerande och enkla sätt att delta i verksamhet som gynnar samhället.

Integrerade invandrare: För att förebygga utslagning bör man satsa tillräckligt på integrationsfrämjande verksamhet och sysselsättning av invandrare. Det huvudsakliga syftet är att invandrarna ska bli genuint delaktiga i i samhället och arbetslivet. En väsentlig del av det hela är att tolerans befrämjas samtidigt som diskriminering och rasism bekämpas.

Bra service: Befolkningens välmående förutsätter bra service. När befolkningen åldras och de offentliga resurserna minskar behövs nya lösningar för produktion av hälso- och välfärdstjänster. Såväl strukturella reformer som nya metoder och verksamhetssätt behövs. Kompetensresurserna bör tryggas. Det är viktigt att medborgarna blir mer delaktiga och får bättre påverkningsmöjligheter i servicesystemet och dess utveckling.

Dynamiskt kulturliv och goda fritidsmöjligheter: Kultur och andra fritidsintressen har en positiv inverkan på människors välmående och hälsa. När man gör saker tillsammans, deltar i gemensamma tillställningar och samarbetar mångkulturellt mellan olika språk- och befolkningsgrupper stärks samhörighetskänslan, tilliten och känslan av delaktighet. Österbottens traditionellt dynamiska kultur- och föreningsliv samt goda fritidsmöjligheter är något man bör slå vakt om även under kommande år.

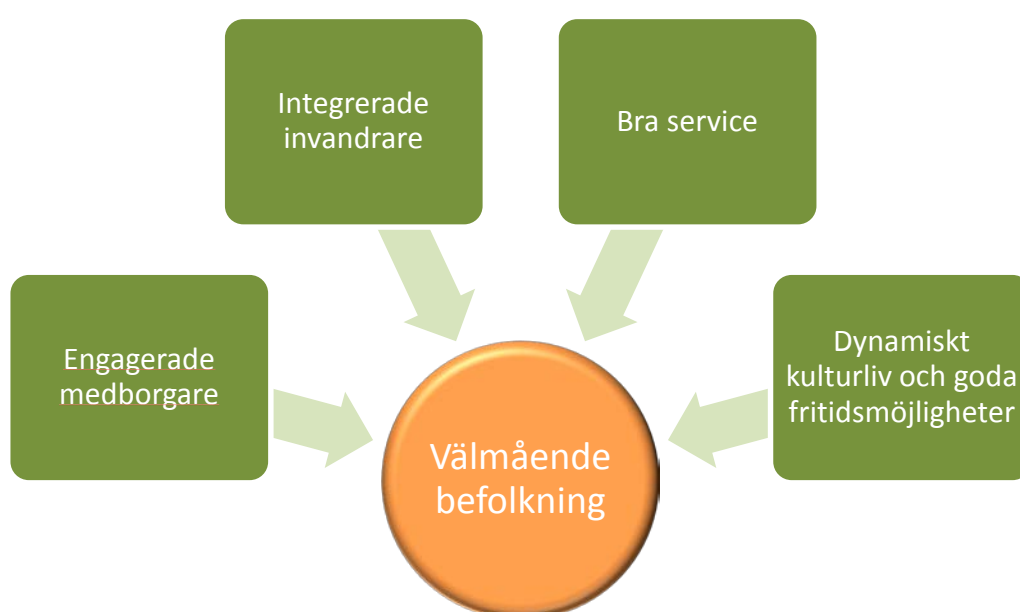

Bild 5 Insatsområden för befolkningens välmående

4.3 God livsmiljö

Målbild 2040: Det är tryggt och bra att leva och bo i Österbotten. Landskapet har en region- och samhällsstruktur som följer principen om hållbar utveckling samt en ren miljö med stor mångfald. Österbotten är självförsörjande på energi. El- och värmeproduktionen samt trafiken är koldioxidneutrala.

Den goda livsmiljö som beskrivs i målbilden kan uppnås genom att man i utvecklingsarbetet fäster uppmärksamhet på följande delfaktorer:

Hållbar region- och samhällsstruktur: Vi eftersträvar en polycentrisk, balanserad region som vilar på en strukturellt hållbar grund. De fysiska strukturerna tryggar befolkningens välmående och näringslivets konkurrenskraft. Vasa stadsregion utvecklas som landskapets centrum. En annan stark stadsregion finns kring Jakobstad. Utöver dessa har landskapet flera

landsbygdscentra som omges av vitala landsbygdsområden. Samarbetet mellan och inom stadsregionerna och landsbygden är bra.

Koldioxidsnålt samhälle: Koldioxidsnål verksamhet bidrar till att bromsa klimatförändringen. Avsikten är att i normala förhållanden ha en koldioxidneutral el- och värmeproduktion samt trafik. Det innebär att andelen fossila bränslen bör minska betydligt. Även energisparande och energieffektivitet inom industri, trafik och boende bör bli bättre. För att bli energisjälvförsörjande krävs att landskapets energiproduktion nästan helt grundar sig på förnybara energikällor.

Miljömedvetna aktörer: Principerna för hållbar utveckling bör etableras i verksamheten inom alla samhällssektorer. Grunden för allt är miljömedvetna medborgare, som i sitt arbete och i livet i övrigt gör val som stöder hållbar utveckling.

Natur med stor mångfald och rena vatten: Tryggandet av den biologiska mångfalden bör beaktas i all verksamhet som påverkar naturen. Värdefulla naturtyper och hotade arter skyddas. För vattnens del är siktet inställt på att nå en god vattenstatus och säkra en god grundvattenstatus. Satsningar bör göras på hantering av översvämningsrisker.

Bild 6 *Insatsområden för en god livsmiljö*